

1 Význam a podpora malého a stredného podnikania v ekonomike

Hlavné témy

- Charakteristiky, ktoré odlišujú malé a stredné podniky od ostatných obchodných spoločností.
- Význam malého a stredného podnikania v ekonomike, jeho výhody a nevýhody.
- Vplyv faktorov, ktoré brzdia a podnecujú malé a stredné podnikanie.
- Najčastejšie príčiny zániku malých a stredných podnikov.
- Formy podpory a pomoci malému a strednému podnikaniu.

„Veľkosť už sama o sebe želateľná nebude. Bude musieť byť funkčná. Dosahovať mimoriadnu výkonnosť znamenalo po celých sto rokoch byť najväčší v odvetví. Oddnes bude dosahovanie mimoriadnej výkonnosti znamenať viac, mať správnu veľkosť. A vo väčšine oblastí to bude stredná veľkosť.“ (Peter F. Drucker)

1.1 Podnikanie a podnikatel'

Podnikanie (Obchodný zákonník) je sústavná činnosť vykonávaná podnikateľom samostatne vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť s cieľom dosiahnuť zisk.

Môžu ho vykonávať jednotlivci – fyzické osoby alebo obchodné spoločnosti, družstvá a združenia (právnické osoby).

Podstatou podnikania je rozhodovanie v podmienkach rizika a neistoty:

- o oblasti podnikania: čo vyrábať a predávať, aké služby poskytovať,
- o právnej forme podnikania,
- o miere použitia cudzieho kapitálu
- o umiestnení podniku,
- o organizácii podniku,
- o zamestnancoch,
- o rizikách podnikania a ich rozdelení,
- o rozdelení výsledku hospodárenia z podnikania,
- o ďalších otázkach podnikania

s cieľom zväčšiť majetok podniku.

Podnik v trhovej ekonomike funguje na princípoch:

- súkromného vlastníctva výrobných prostriedkov (budovy, stroje a zariadenia, materiály a suroviny pre výrobu, výrobky a tovary na predaj a pod.),
- kombinácie výrobných faktorov (kapitálu, práce, pôdy a najnovšie aj informácií),
- hospodárnosti, rentability a finančnej rovnováhy.

Významný nemecký ekonóm Erich Gutenberg (1897 – 1984), zakladateľ modernej nemeckej náuky o podnikovom hospodárstve, rozlíšoval výrobné faktory na:

Základné faktory:

- výkonná práca vzťahujúca sa na konkrétny objekt,
- materiály: suroviny, výrobky, polovýrobky, prevádzkové a pomocné látky,
- prevádzkové prostriedky: stroje, zariadenia, nástroje, dopravné prostriedky atď.

Dispozitívny faktor (dispozitívna práca): riadenie, plánovanie, organizácia a kontrola.

Prínosné je jeho rozčlenenie výrobného faktora práce na výkonnú a dispozitívnu (riadiacu) prácu. V riadení sa rozhoduje o optimálnej kombinácii a použití základných faktorov, čo sa ďalej konkretizuje v činnostiach plánovania, organizovania a kontroly. Dispozitívny faktor je nemateriálny a možno ho substituovať iba v obmedzenom rozsahu.

Z terciárneho sektora sa postupne vyčlenil ako štvrtý národochopdársky sektor **informačná ekonomika** (information economics). Predstavuje hospodársku dimenziu formujúcej sa informačnej spoločnosti, ktorá sa ďalej vyvíja smerom k znalostnej spoločnosti (knowledge-based society). **Znalosti (informácie)**, ktoré boli čiastočne zahrnuté v definícii dispozitívneho faktora, sa presadzujú čoraz viac ako **štvrty samostatný výrobný faktor**. Ide najmä o tie znalosti, ktoré sa „spotrebujú“ v procese transformácie vstupov na výstupy (výrobky, služby alebo nové znalosti).

Podnik je samostatná ekonomická jednotka, má vlastný systém disponovania hmotnými a finančnými prostriedkami a má vlastný systém vzťahov k iným podnikateľským jednotkám, voči ktorým vystupuje ako samostatný právny subjekt.

Ekonomická samostatnosť podniku sa prejavuje tým, že:

- na trhu vystupuje ako samostatný subjekt,
- prostriedky na obnovu a rozvoj svojej činnosti získava prevažne predajom svojich výrobkov, tovarov alebo služieb,
- uskutočňuje sa v ňom uzavretý kolobeh prostriedkov,
- funguje na princípe ekonomickej výmeny a na princípe zisku.

Podnikateľ je fyzická osoba alebo právnická osoba (spoločnosť), ktorá podniká. Môže to byť:

- fyzická osoba zapísaná v obchodnom registri,
- fyzická osoba podnikajúca na základe živnostenského oprávnenia,
- fyzická osoba podnikajúca na základe iného ako živnostenského oprávnenia podľa osobitných predpisov, napr. lekár, lekárnik, veterinárny lekár, advokát, notár, patentový zástupca, znalec, tlačočník, daňový poradca alebo reštaurátor kultúrnych pamiatok (musia byť zapísaní v registri, ktorý vede príslušná komora, ministerstvo alebo iný orgán štátnej správy),
- fyzická osoba, ktorá vykonáva polnohospodársku výrobu, vrátane hospodárenia v lesoch a na vodných plochách a je registrovaná podľa osobitných predpisov (evidencia samostatne hospodáriacich roľníkov na obecných úradoch).

Medzi charakteristické vlastnosti podnikateľa patria [1]:

1. **Podnikavosť** – schopnosť nájsť vhodný podnikateľský zámer a jeho uskutočnenie.

U človeka to predpokladá mať určité dispozície (kognitívne faktory) a osobné vlastnosti.

Pod dispozíciami sa rozumie výkonalový potenciál, ktorý zahrňa:

- schopnosti – majú trvalejší ráz, prevažne sú vrodené (napr. rozumová inteligencia, organizačné schopnosti),
- vedomosti – získané odborné, podnikateľské, komunikačné a ďalšie znalosti,
- zručnosti – aplikácie vedomostí na riešenie konkrétnych problémov, naučené vzory správania sa získané tréningom.

Osobnými vlastnosťami rozumieme charakteristiky osobnosti podnikateľa

- nešpecifické vlastnosti, ako sú poctivosť, dôveryhodnosť, bezúhonnosť, čestnosť, zdvorilosť, dôslednosť presnosť,
- špecifické vlastnosti, ako sú samostatnosť, iniciatívnosť, zodpovednosť, rozhodnosť, svedomitosť.

Na to, aby podnikateľ bol pre svoje okolie a svojich podriadených vodcovskou osobnosťou je preňho prínosom ak má **charizmu** – čaro osobnosti, súbor osobných vlastností, ktoré jeho okolie uznáva, a tak môže svojím správaním ovplyvňovať svojich podriadených, ktorí potom ochotnejšie prijímajú jeho myšlienky, predstavy a názory.

2. Motivácia je vedomé a chcené sústredenie psychickej a fyzickej aktivity jednotlivca smerom k stanovenému cieľu. Predstavy, túžby, záujmy, a najmä nerealizované potreby vyvolávajú psychické napätie, ktoré dáva jednotlivcovi podnety na konanie. Podľa S. Shanea a kol. [5] sú pre podnikateľov rozhodujúce tieto motivačné podnety:

a) všeobecné motivačné podnety:

- *potreba dosiahnuť úspech* – je mimoriadne dôležitá pre podnikateľa. Osoby s jej vysokou úrovňou sa ochotnejšie púšťajú do úloh s vysokou úrovňou osobnej zodpovednosti za výsledky, ktoré si vyžadujú individuálne zručnosti a úsilie, majú strednú úroveň rizika a jasnú spätnú väzbu o výkone. Tesne s ňou súvisia aj *skлон prijímať riziko a tolerancia situácií s nejednoznačnými výsledkami*, ktoré tieto osoby hodnotia skôr ako atraktívne než ako hrozivé. Podľa Collinsa je táto charakteristika efektívny nástroj na odlišenie zakladateľov spoločností od manažérov.
- *miesto ovládania situácie* – súvisí s úrovňou viery jednotlivca, že vlastnými činmi a osobnostnými charakteristikami dokáže ovplyvniť výsledok svojho konania, t. j. že miesto ovládania situácie je v ňom a nie mimo neho,
- *túžba po nezávislosti od iných* – zodpovednosť za používanie vlastného úsudku vo svojich činoch namiesto vykonávania pokynov a myšlienok iných, túžba po zodpovednosti za život podľa vlastnej vízie o ňom, častá hybná sila podnikateľa,
- *vášeň pre ego* – premietnutá do lásky k práci na uskutočňovaní vlastných myšlienok vo vlastnom záujme,
- *priebojnlosť (drive)* – ochota vynaložiť všetko potrebné duševné a fyzické úsilie na pretvorenie vlastných predstáv na skutočnosť: Podnikateľ ide za svoju príležitosťou činmi, aby ju uskutočnil. Zahŕňa také aspekty osobnosti ako sú jej ambície, ciele, energia, vytrvalosť a stálosť.

b) špecifické motivačné podnety:

- *schopnosť zlepšovať svoju výkonnosť* – viera jednotlivca, že je schopný získať potrebné osobné zdroje, zručnosti a schopnosti, aby dosiahol vo svojej činnosti úspech a ďalej sa zlepšoval,
- *stanovovanie si náročných cieľov* – to, aký náročný cieľ si jednotlivec vytýčí úzko súvisí s tým, či ho dosiahne, napr. spoločnosti, ktoré si stanovili rastové ciele ich častejšie dosiahli ako tie, ktoré si vytýčili ako cieľ udržať sa na trhu.

3. Schopnosť vidieť alebo pochopiť príležitosť – dočasnú priaznivú chvíľu na dosiahnutie nejakého cieľa. Predpokladá to priebežne monitorovať a vyhodnocovať možné príležitosti.

4. Iniciatíva a aktivita – vyhľadávanie príležitostí (inovácií výrobkov a služieb), skúmanie možností ich uskutočnenia a konanie – ich uskutočňovanie.

5. Podstupovanie rizika – najviac príležitostí je v turbulentnom a chaotickom prostredí, v obdobiah veľkých zmien charakterizovaných neistotou a rizikom. V čínskom znakovom

1 Význam a podpora malého a stredného podnikania v ekonomike

písmo pojmu rizika výstižne vyjadrujú dva znaky: príležitosť a nebezpečenstvo. Podnikanie nie je pre osobu, ktorá sa nerada rozhoduje, rozhodnutia odkladá a prenáša ich na iných alebo nerada preberá zodpovednosť.

6. Dobrý fyzický a psychický zdravotný stav – je dôležitý pre podnikateľa na zvládanie stresov, práce pod časovým tlakom a nepravidelnej pracovnej doby.

1.2 Podnikanie malých a stredných podnikov

Malé a stredné podniky (MSP) vymedzuje ich klasifikácia zavedená v EÚ od 1. januára 2005 (obr. 1.1) na základe troch ekonomických kritérií:

- počet zamestnancov podniku,
- ročný obrat podniku (suma jeho ročných tržieb),
- výška ročnej bilancie podniku (výšky jeho aktív, príp. pasív uvedenej v súvahе podniku).

Podnik	Mikropodnik	Malý podnik	Stredný podnik	Veľký podnik
Počet zamestnancov	1 – 9	10 - 49	50 -249	nad 250
Ročný obrat (mil. €)	do 2	3 - 10	11- 50	nad 50
Ročná bilancia (mil. €)	do 2	3 - 10	11 – 43	nad 43

Obr. 1.1 Klasifikácia malých a stredných podnikov v EÚ účinná od 1.1.2005

Prínos tejto klasifikácie podnikov spočíva najmä v tom, že poskytla mikropodnikom a malým podnikom väčšie možnosti získať granty zo štátnych a štrukturálnych fondov na podporu malého a stredného podnikania alebo bankové úvery na tento účel. Vývoj cien v produktivite vyvolal potrebu výrazne zvýšiť hraničné hodnoty pre finančne ukazovatele, čo umožňuje značnému počtu podnikov zachovať si postavenie MSP a oprávnenosť na podporné opatrenia.

V USA sa platia odlišné klasifikačné kritériá podnikov. Sú stanovené v **Severoamerickom systéme klasifikácie výrobných odvetví** (North American Industry Classification System - NAICS) a berú do úvahy špecifické podmienky výrobného odvetvia. Štandardy veľkosti podniku sú zväčša vymedzené buď priemerným ročným príjomom podniku (v mil. USD) alebo priemerným počtom zamestnancov podniku. Slúžia najmä na posudzovanie žiadostí podnikov o účasť vo federálnych vládnych programoch obstarávania alebo o finančnú podporu zo strany Administrácie malých podnikov USA (SBA). Maximálny počet zamestnancov v malom výrobnom podniku je vzávislosti od odvetvia zvyčajne 500, príp. 750 alebo 1000, v obchodnom podniku je to zvyčajne 100 zamestnancov. V súvislosti s rozvojom elektronického podnikania sa používa sa tiež termín „malá kancelária/domáca kancelária“ SOHO (Small Office/Home Office), ktorým sa označujú podniky, ktorých počet zamestnancov je nižší ako 10. V USA je činných viac ako 5,1 mil. malých podnikov, ktoré

financujú a v ktorých pracujú ich vlastníci. Zamestnávajú takmer polovicu pracujúcej populácie USA a vytvárajú väčšinu pracovných miest.

Dôležitosť malých podnikov v ekonomike USA charakterizuje aj fakt, že od r. 1953 existuje US Small Business Administration (US SBA) ako nezávislá federálna agentúra s cieľom poskytovať pomoc, poradenstvo, podporu a ochranu záujmov týchto podnikov. Tieto podniky sú dôležité vo fáze ekonomickej zotavenia sa počas cyklického ekonomickejho vývoja v USA. V severnej Amerike sa však inak klasifikujú podniky podľa počtu zamestnancov. Za malé podniky sa považujú podniky do 99 zamestnancov, za stredné - podniky od 100 do 499 zamestnancov a podniky nad 500 zamestnancov sa považujú za veľké.

V ekonomike USA plnia malé podniky tieto základné úlohy (podľa US SBA):

- **udržiavanie súťaživosti, a tým udržiavanie trhového mechanizmu,**
- malé podnikanie **podporuje demokraciu**, pretože ekonomická a politická moc sa rozptyluje medzi široké vrstvy obyvateľov,
- malé podnikanie ponúka **príležitosti sebarealizácie** a rozvoja osobnej iniciatívy,
- malé podniky predstavujú veľký a diferencovaný **zdroj pracovných príležitostí**,

malé a stredné podniky (MSP) nie sú v odvetviach hospodárstva rozptýlené rovnomerne, sústred'ujú sa predovšetkým na tie oblasti podnikania, kde môžu **najviac uplatniť svoje konkurenčné výhody**.

Ďalšie typické kvalitatívne znaky malého podniku sú:

- jednoduchá organizačná štruktúra,
- nezávislé rozhodovanie a riadenie jedným vedúcim (vlastník je zároveň manažér),
- využíva najmä vlastný kapitál,
- podniká najmä v regióne podniku.

Malé a stredné podniky plnia v ekonomike viaceré ekonomicke, spoločenské a politické funkcie:

a) **ekonomické funkcie:**

- prejav decentralizácie hospodárskeho systému,
- výrobne – rastová funkcia,
- pružné zásobovanie obyvateľstva,
- stabilizácia konjunktúry,
- realizuje sa cez ne regionálny rozvoj,

b) **spoločenské funkcie:**

- sloboda a stabilita v spoločnosti,
- vzdelávacia funkcia,
- ekologická funkcia,

c) **politické funkcie:**

- podporujú stabilitu demokracie,
- sú objektom politiky.

1 Význam a podpora malého a stredného podnikania v ekonomike

Právna forma	V tom s počtom zamestnancov						
	Spolu ¹⁾	0-9	10-49	50-249	250-499	500-999	1000 a viac
Spolu	588 181	287 170	34 707	4 483	478	222	152
Akciev spol.	5 227	2 593	1 328	689	145	83	66
Spol. s.r.o.	106 017	77 485	18 632	2 015	184	78	38
Ostatné obchodné spol.	907	720	117	11	3	-	3
Družstvá	1 535	680	541	230	14	14	1
Štátne podniky	23	2	2	10	6	-	3
Príspievkové organizácie	751	188	308	228	11	4	-
Rozpočtové organizácie	6 592	1 701	3 729	1 056	74	15	15
Živnostníci	392 841	150 141	8 180	76	1	1	-
Slobodné povolania	17 189	14 027	229	1	-	-	-
Samost. hosp. roľníci	8 191	4 611	65	-	-	-	-
Ostatné právne formy	48 908	35 022	1 576	167	40	27	26

¹⁾ vrátane ekonomických subjektov s nezisteným počtom vlastníkov

Obr. 1.2 Ekonomické subjekty podľa vybraných právnych foriem a veľkostnej kategórie podľa počtu zamestnancov k 31.12.2008 [6]

1.3 Ekonomický význam malých a stredných podnikov

O ekonomickom význame malých a stredných podnikov svedčia:

- ich ekonomická váha v ekonomike,
- ich význam na udržiavanie zamestnanosti v ekonomike,
- ich úloha v procese realizácie inovácií na trhu.

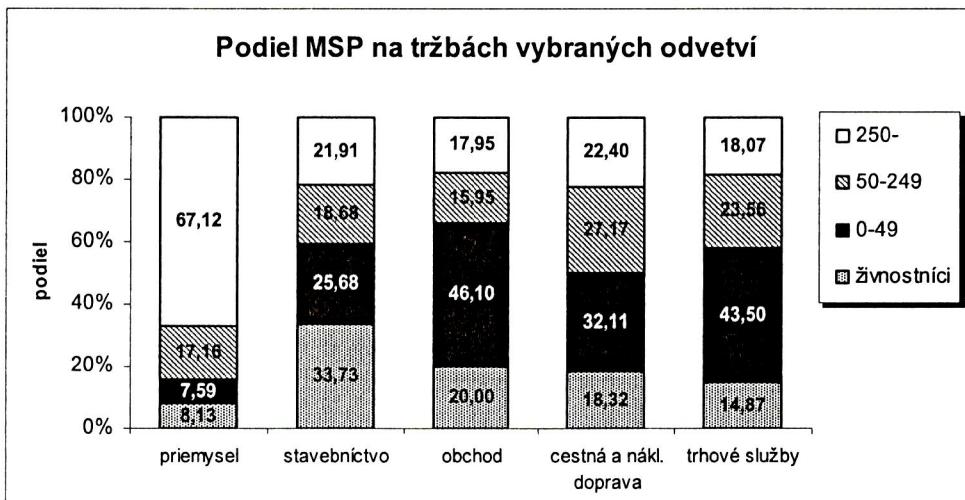
Ekonomickú dôležitosť MSP v ekonomike demonštrujú:

- **ročné obraty podnikov** dosahujú od 600 tis. € v malých a stredných podnikoch až po 255 mil. € vo veľkých podnikoch
- **export** malých podnikov – iba 13 % celkového obratu, export veľkých podnikov – 21 % celkového obratu do zahraničia,
- malé a stredné podniky sú dodávateľmi tovarov a služieb pre veľké exportujúce spoločnosti a ich **nepriame vývozy** sú tiež významné.

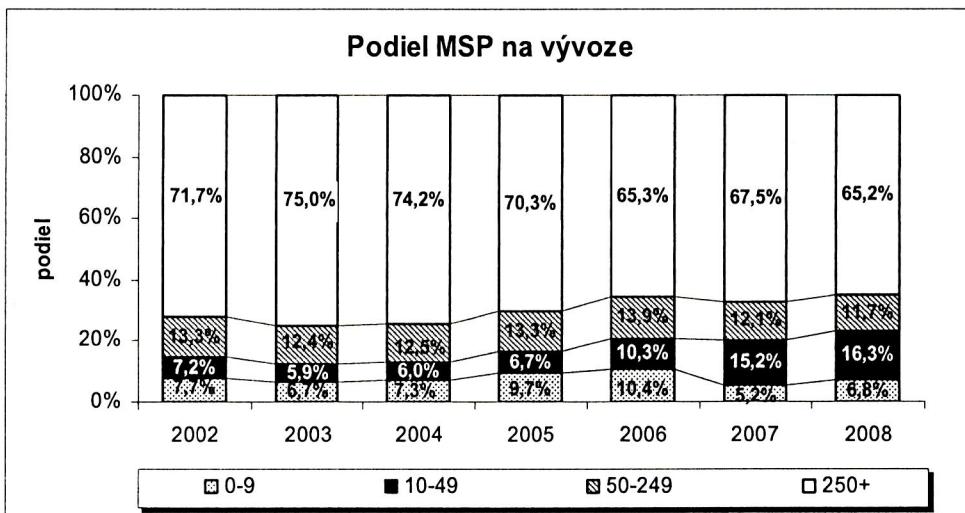
V európskom hospodárskom priestore (European Economic Area), vrátane Švajčiarska existuje **23 miliónov malých podnikov**, ktoré zamestnávajú **122 miliónov ľudí**.

- približne 91 % týchto podnikov predstavujú mikropodniky, 7 % tvoria malé podniky, 1,1 % sú stredne veľké podniky a iba 0,2 % je veľkých podnikov s viac ako 250 zamestnancami,
- približne 30 % pracovných miest je v mikropodnikoch, 21 % – v malých podnikoch a 17 % – v podnikoch strednej veľkosti, t. j. **viac ako dve tretiny všetkých pracovných miest v ekonomike udržiavajú malé a stredné podniky**, pričom každý

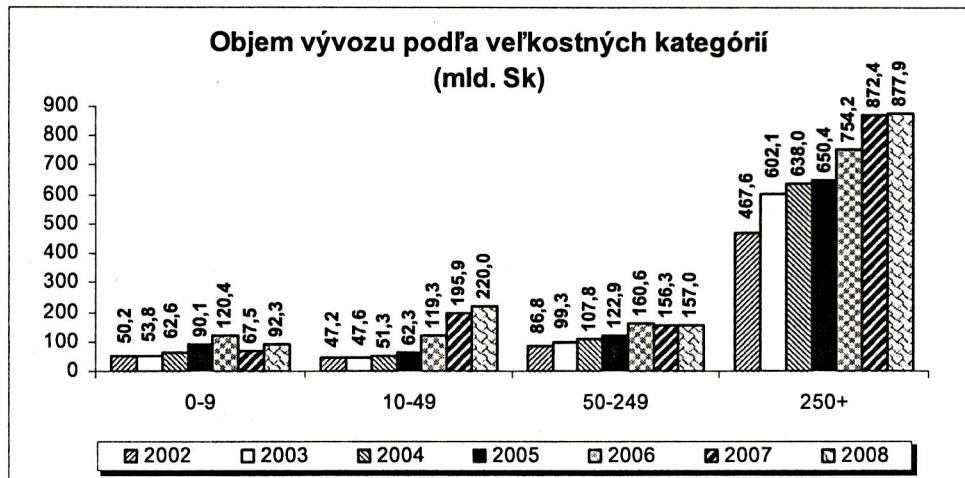
v priemere zamestnáva 6 osôb.. MSP sú teda významným prostriedkom regionálneho rozvoja ekonomiky.

Obr. 1.3 Podiel MSP na tržbách vybraných odvetví v SR v r 2007 [2, s. 52]

Obr. 1.4 Vývoj podielu malých a stredných podnikov na objeme vývozu SR v rokoch 2002 - 2008 [2, s. 53]

Obr. 1.5 Vývoj štruktúry vývozu SR podľa veľkosti podniku v rokoch 2002 -2008 [2, s. 54]

Štruktúra podnikateľského sektora v SR sa dnes už výrazne neodlišuje od jeho štruktúry v starších členských krajinách EÚ napriek tomu, že sektor malého a stredného podnikania sa začal vytvárať v SR len od r. 1990

		Veľkosť podniku					Spolu
		mikro (0-9)	malý (10-49)	stredný (50-249)	veľký (250+)	MSP	
EU - 27 (2006)	počet podnikov (v tis.)	18 510	1 387	220	42	20 117	20 159
	podiel na počte podnikov	91,8%	6,9%	1,1%	0,2%	99,8%	100,0%
	počet zamestnancov (v tis.)	38 473	26 927	22 037	42 330	87 437	129 767
	podiel na zamestnanosti	29,6%	20,8%	17,0%	32,6%	67,4%	100,0%
Slovensko (2008)	počet podnikov	479 593	29 406	3 100	675	512 099	512 774
	podiel na počte podnikov	93,5%	5,7%	0,6%	0,1%	99,9%	100,0%
	počet zamestnancov	697 987	489 197	404 545	688 253	1 591 729	2 279 982
	podiel na zamestnanosti	30,6%	21,5%	17,7%	30,2%	69,8%	100,0%

Zdroj: údaje za SR: Štatistický úrad SR, prepočet NARMSP,
údaje za EÚ 27: epp.eurostat.ec.europa.eu

Obr. 1.6 Štruktúra podnikateľského sektora a jeho podiel na zamestnanosti [2, s. 14]

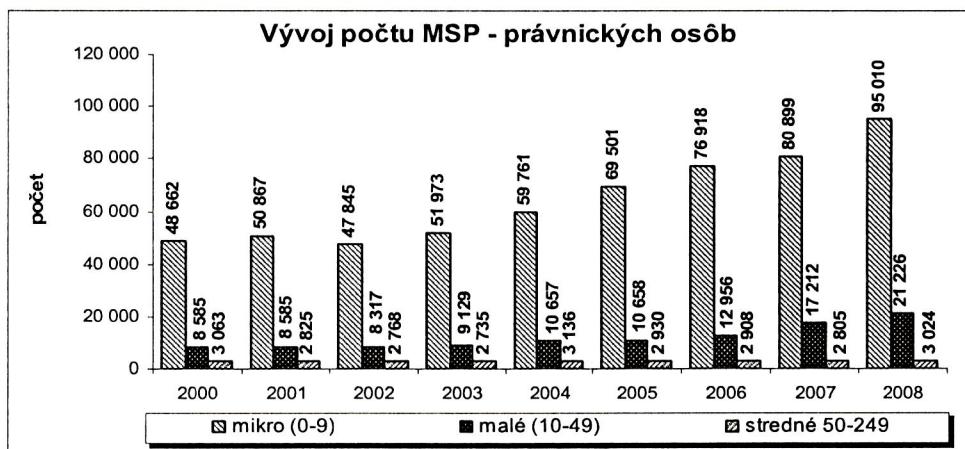
Z uvedených údajov vyplýva, že z celkového počtu viac ako 20 miliónov podnikateľských subjektov v krajinách EÚ tvoria MSP 99,8 % a z nich dominujú mikropodniky (91,8 %). MSP sa podielajú na celkovej zamestnanosti 67,4 %. V SR tvoria MSP z celkového počtu podnikateľských subjektov 99,9 % (z toho mikropodniky tvoria 93,5 %) a podielajú sa na celkovej zamestnanosti 69,8 %.

Poznámka: porovnanie je urobené podľa metodiky používanej v krajinách EÚ, ktorá nerozlišuje medzi právnymi formami podnikateľských subjektov, za podnik sú považované všetky ziskovo orientované právnické aj fyzické osoby - podnikatelia.

V roku 2008 pracovalo v priemere v národnom hospodárstve SR podľa výberového zisťovania pracovných síl 2 433,8 tis. osôb, z toho bolo 2 094,2 tis. zamestnancov, 254,3 tis. podnikateľov bez zamestnancov, 77,9 tis. podnikateľov so zamestnancami a 3 tis. vypomáhajúcich členov domácností podnikateľov.

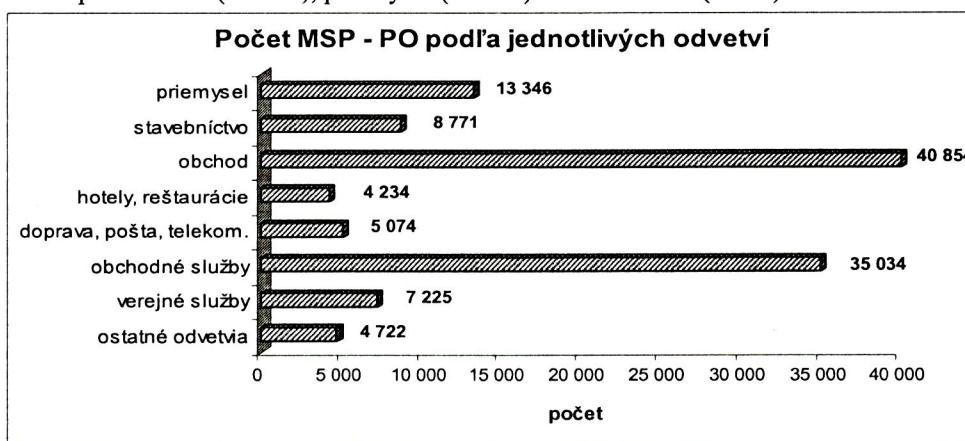
Podľa údajov Štatistického úradu SR sa v roku 2008 na Slovensku bolo 418 221 fyzických osôb – podnikateľov, čo prestavovalo nárast o 4,6 % v porovnaní s r. 2007. Z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov bolo 392 841 živnostníkov, 17 189 osôb podnikajúcich v slobodných povolaniach a 8 191 samostatne hospodáriacich roľníkov. Najviac živnostníkov podnikalo v obchode (116 274), stavebnictve (82 489), priemyselnej výrobe (76 883), nehnuteľnostiach a prenájme (49 307).

Vývoj počtu MSP za roky 2000 až 2008 je uvedený na obr. 1.7.

Obr. 1.7 Vývoj počtu malých a stredných podnikov v SR [2, s. 50]

Najviac malých a stredných podnikov pracovalo v oblasti obchodu (40 584), obchodných služieb a peňažníctva (35 034), priemyslu (13 346) a stavebnictva (8 771).

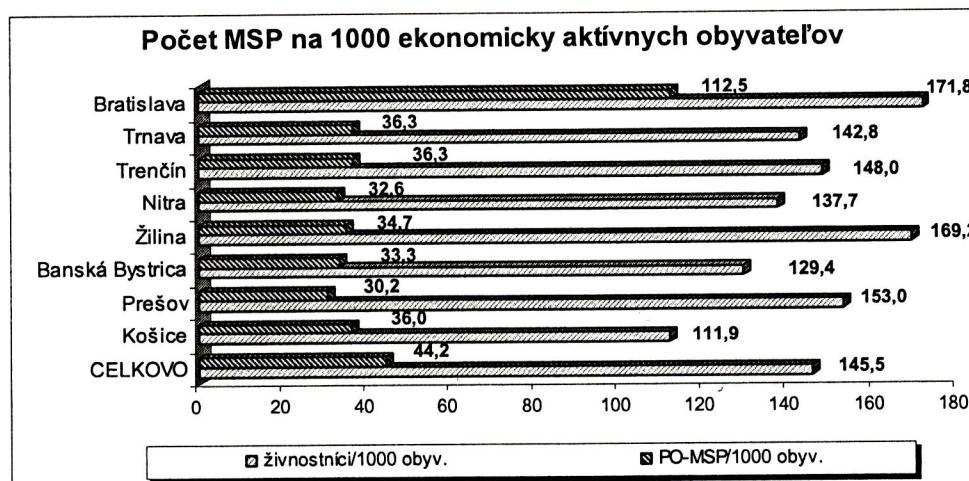
Obr. 1.8 Vývoj počtu malých a stredných podnikov v SR [2, s. 51]

1 Význam a podpora malého a stredného podnikania v ekonomike

32,7 % MSP a 15,2% živnostníkov majú sídla v Bratislavskom kraji, 10,8 % MSP a 10,2 % živnostníkov majú sídla v Košickom kraji, za ktorými nasledujú ostatné kraje, každý z viac ako 9 % MSP, ale s podielom živnostníkov od 10,6 do 14,8 %.

Podľa regionálneho členenia najvýraznejšiu časť tržieb v priemysle dosiahli podnikateľské subjekty so sídlom v Bratislavskom kraji 32,9 %. Podiel ostatných krajov bol v intervale od 4,2 % (Prešovský kraj) do 15,1 % (Trnavský kraj). S výnimkou Bratislavského a Trnavského kraja boli tržby v ostatných krajoch vyššie ako v roku 2007. Najviac sa zvýšili tržby v Nitrianskom (o 37,4 %) a v Žilinskom kraji (o 28,5 %).

Podľa údajov Eurostatu („Statistics in focus 31/2008“) v EU-27 bola v r. 2005 priemerná hustota MSP (nefinančných podnikov) na 1000 obyvateľov 39,3. Najvyššiu hustotu dosahovali Česká republika (86,0) a Portugalsko (80,5), nasledované Gréckom, Talianskom a Španielskom. Najnižšiu hustotu dosiahli Rumunsko (18,9) a Slovensko (7,7).

Obr. 1.9 Počet MSP na 1000 aktívnych obyvateľov v r. 2008 [2, s. 55]

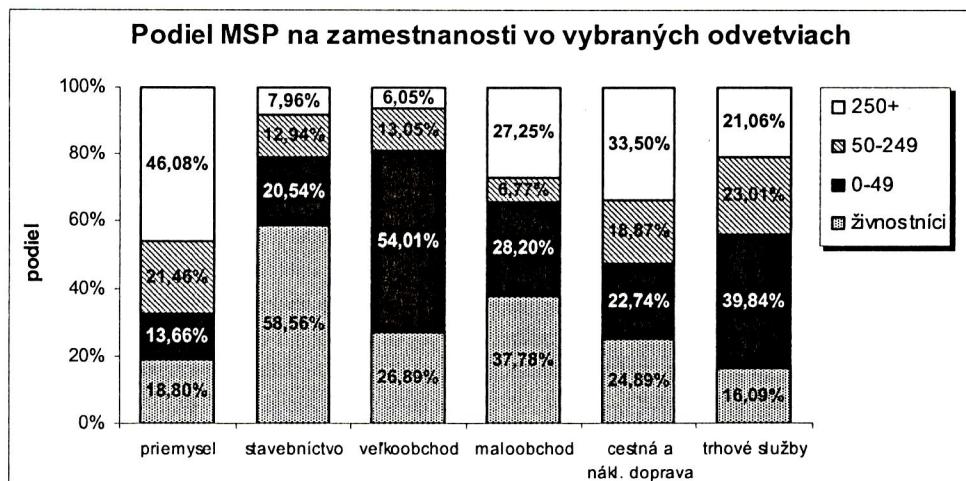
Malé podniky sú **zdrojom inovácií v ekonomike**, lebo:

- značný počet vynálezov je od nezávislých zlepšovateľov alebo z malých podnikov,
- je v nich menej organizačných obmedzení a väčší priestor pre individuálnu iniciatívu,
- inovácia je podmienkou prežitia na trhu,
- manažéri malých technologických podnikov sú viac zainteresovaní na realizácii inovácie ako vo veľkých podnikoch,
- pre veľké podniky **nie je vždy inovácia ekonomicky výhodná** (kvôli kanibalizácii vlastných výrobkov, ktoré sa ešte dobre predávajú),
- vedecko-výskumní pracovníci vo veľkých podnikoch sú viac špecializovaní, v malých – viac univerzálni.

Výhody MSP:

- pružná reakcia na zmenu požiadaviek a podmienok,
- väčšie inovačné schopnosti,
- úzke kontakty so zákazníkmi,

- vytváranie nových pracovných miest,
- špecializácia,
- lepšie prispôsobenie sa podmienkam regiónu, kde majú komparatívne výhody:
  - lacná kvalifikovaná pracovná sila,
  - lacnejšie výrobné priestory, pozemky, znalosť infraštruktúry,
- bezprostredné, neformálne vzájomné kontakty zamestnancov, zamestnancov a manažmentu,
- prehľadná organizačná štruktúra,
  - priame riadenie a kontrola, centralizácia riadiacich funkcií.

Obr. 1.10 Význam malých a stredných podnikov pre tvorbu a udržiavanie pracovných miest vo vybraných odvetviach ekonomiky SR v r. 2008 [11, s. 51]

Nevýhody MSP:

- obmedzené finančné zdroje (nedostatok vlastného kapitálu na investovanie, horšia dostupnosť cudzích zdrojov) a tým obmedzenie pre ďalší rozvoj,
- nedostatok znalostí (know-how) v oblasti riadenia podniku,
- nedostatok informácií o trhu (nedostatky v marketingu, stratégii) a obmedzené zdroje na výskum a reklamu,
- vysoké náklady na diferenciáciu produkcie, nižšia produktivita práce,
- ťažkosti so získavaním množstvových nákupných zliav u dodávateľov surovín, materiálov a polotovarov,
- vylúčenie z podnikania, ktoré si vyžaduje vysoké investície,
- často vysoká intenzita práce vlastníka.

Spolupráca medzi malými podnikmi - vytváranie spojenectiev (aliancií) a sietí (networking) umožňuje prekonávať vyššie uvedené nevýhody, tým že umožňuje:

- prístup k novým technológiám a ich spoločné využívanie,
- lepšie zhodnocovanie podnikových zdrojov,
- otváranie nových trhov,
- prístup k novým znalostiam,
- riešenie problémov s pomocou partnerov,

1 Význam a podpora malého a stredného podnikania v ekonomike

- tvorbu nových inovatívnych produktov,
- lepšie poskytovanie produktov a služieb zákazníkom
- spoločná ochrana pred niektorými praktikami konkurencie veľkých hráčov na trhu a vyšší spoľočensko-politickej vplyv.

Sietové podnikanie sa chápe ako voľná spolupráca niekoľkých podnikov pri realizácii ich cieľov, ktoré sú relatívne autónomne. Je založené na niekoľkých základných predpokladoch: ktorých výsledkom má byť efektívna sieť:

- dosahovanie synergického efektu spoluprácou,
- dôvera,
- iniciatíva,
- schopnosti,
- flexibilita,

ktorá podporuje ekonomický rast svojich členov. Siete podnikov môžu mať rôznu formu, ktorá závisí od ich účelu. Môžu byť formálne, napr. v podobe konkrétnej právnickej osoby alebo neformálne – zamerané iba na užšiu spoluprácu podnikov v sieti a na výmenu a spoločné používanie informácií. Prejavuje sa vznikom klastrov, koncentráciou a zlučovaním podnikov.

Klastrová iniciatíva je forma organizovaného úsilia za účelom zvýšenia rastu a konkurenčnej schopnosti prostredníctvom klastrov v regióne. Zahŕňa podniky v budúcom klastri, zástupcov verejného sektora, výskumné a vzdelávacie a ďalšie inštitúcie. Príkladmi tvorby klastrov na Slovensku sú automobilové klastre. Vznik týchto klastrov súvisí tiež s dopytom po výskume a vývoji v malých a stredných podnikoch, ktoré naď nemajú dosť finančných prostriedkov.

Klastre (z angl. cluster – zhluk) sú regionálne alebo sektorové zoskupenia navzájom prepojených podnikov, špecializovaných dodávateľov, poskytovateľov služieb, podnikov z príbuzných alebo komplementárnych výrobných odborov a združených inštitúcií, ktoré spolupracujú v rámci klastra. Tento termín sa často používa ako súhrnný pojem pre spojenectvá, siete alebo združenia podnikov.

Európska komisia definovala klastre ako „skupiny nezávislých firiem a pridružených inštitúcií, ktoré:

- spolupracujú a súťažia,
- sú miestne koncentrované v jednom či niekoľkých regiónoch, aj keď tieto klastre môžu mať globálny rozsah,
- sú špecializované v konkrétnom priemyselnom odvetví sprevádzanom spoločnými technológiami a schopnosťami,
- sú bud' znalostné alebo tradičné.“

Na základe regionálnych analýz uvádza, že klastrovanie má kladný vplyv na inovácie a konkurencieschopnosť, vytváranie schopností a informácií, rast a dlhodobú podnikateľskú dynamiku.

Rozlišujú sa dva hlavné druhy klastrov:

Klastre založené na hodnotovom ret'azci – všeobecne sú definované sietou dodávateľských väzieb. Napr. automobilový klaster je zvyčajne vybudovaný okolo chrbtice hodnotového ret'azca spojujúceho výrobcu automobilov s jeho dodávateľmi, ktorí môžu byť ďalej spojení s výrobcomi špecializovaných priemyselných zariadení, elektroniky, plastov, gumeny a textilu.

Klastre založené na kompetenciách – sústred’ujú sa na špecifickú oblasť technickej expertízy alebo kompetencie v regióne, napr. výskumné alebo vzdelávacie činnosti. Nejde v nich o kľúčové dodávateľské väzby v rámci daného sektora, ale o aplikáciu samotných znalostí a expertízy v škále často značne odlišných podnikateľských činností. Príkladom takého klastra môže byť geografická koncentrácia spoločností z oblasti informačných technológií a tvorby softvéru, ktorých zákazníci a aplikačné oblasti môžu byť značne rôznorodé.

Automobilový klaster – západné Slovensko, ktorý podnietil investície do automobilového priemyslu, zahŕňa asi sto subdodávateľov automobilového priemyslu v okruhu 150 km od Trnavy so sídlami na Slovensku, v Česku a v Rakúsku. Ešte pred nosným investorom PSA Peugeot Citroen sa v Trnave usídlili automobilové podniky Sachs a Boge. Západoslovenský autoklaster tiaží zo svojej najmä výhodnej lokalizácie. Jeho hlavným cieľom je vybudovať na západnom Slovensku do roku 2012 prestížnu a modernú základňu automobilového priemyslu, pripravenú po stránke zvyšovania kvality ľudských zdrojov, ale aj po stránke transferu technologických a inovačných procesov, na vznik subdodávateľských reťazcov.

Ďalším takýmto príkladom je **klaster spoločnosti KIA** v Žiline a jej 13 subdodávateľov rôznych automobilových dielov lokalizovaných v okolí Žiliny. Sú to prevažne kórejské spoločnosti, ktoré nasledovali investíciu spoločnosti KIA Motors na Slovensko [11].

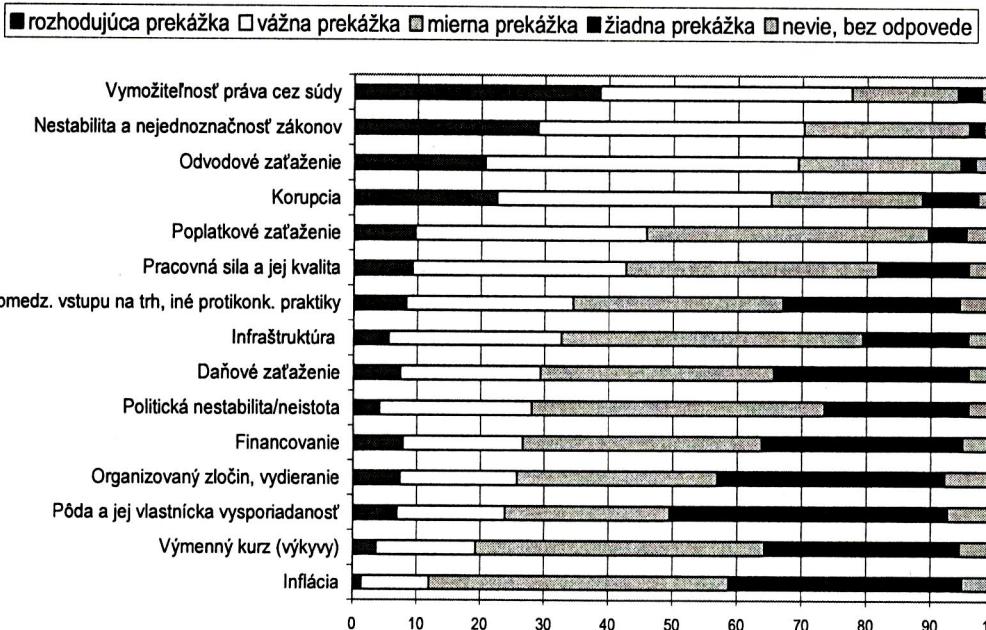
1.4 Bariéry rozvoja malých podnikov a príčiny ich zániku

Z výsledkov výskumu stavu podnikateľského prostredia v SR regionálnymi a národnými agentúrami vyplýva, že podnikatelia považujú za najväčšie prekážky rozvoja malých a stredných podnikov činitele znázornené na obr. 1.11 [4].

Z hľadiska finančného zaťaženia podnikateľských subjektov je najväčším a pretrvávajúcim problémom vysoké odvodové zaťaženie. Negatívne pôsobí na výšku celkovej ceny práce najmä pre nízkoprijmové skupiny (pracovníci s nízkou kvalifikáciou). Oblast odvodov na zdravotné a sociálne poistenie je značne administratívne náročná pre zamestnávateľov. Neriešenie týchto problémov do značnej miery znižujú schopnosť MSP vytvárať nové pracovné miesta.

Podľa rozsiahleho prieskumu názorov podnikateľov vykonaného v rámci **Auditu bariér rozvoja podnikania, vydaného Republikovou úniou zamestnávateľov v roku 2006** predstavuje legislatívne prostredie druhú najvýznamnejšiu bariéru pre fungovanie a rast podnikania. Časté zmeny legislatívy sú neraz dôsledkom nedostatkov existujúcich legislatívnych predpisov pre podnikanie, napr. bez posúdenia jej dopadu na podnikateľské prostredie, následkom čoho sú problémy pri jej aplikácii. Podnikatelia sa kvôli neustálym zmenám ďažko orientujú v legislatíve, znášajú zvýšené náklady na prispôsobovanie sa novým pravidlám a napokon ju neuvedomele alebo aj úmyselne nedodržiavajú.

1 Význam a podpora malého a stredného podnikania v ekonomike

Obr. 1.11 Prekážky fungovania a rastu podnikania (%) [4]

Najčastejšie príčiny zániku podniku v prvých troch rokoch podnikania súvisia s chybami a nedostatkami už pri jeho zakladaní. Sú to:

1. Nedostatočná kvalifikácia a skúsenosť podnikateľa.
2. Nerešpektovanie zakladateľských formalít a nedostatky pri príprave zmlúv.
3. Nepremyslená podnikateľská koncepcia (chýba obchodná a výrobná stratégia) a voľba vhodného okamihu začiatia podnikania.
4. Nízka úroveň (optimistická) poznatkov o trhu, najmä nekvalitný odhad odbytových možností.
5. Nedostatočná finančná gramotnosť podnikateľa:
  - (a) nesprávny výpočet potreby štartovacieho kapitálu,
  - (b) veľmi časte podhodnotené kalkulácie jednotkových nákladov – nesprávne ceny výrobkov/služieb.
6. Nákladné začiatky podnikania (voľba miesta podnikania, vybavenia kancelárií, dopravných prostriedkov).
7. Nedostatočne zabezpečené zdroje financovania pre podnikanie.
8. Nedostatky vo výbere a výchove zamestnancov (nekvalifikovaní a nespoločaliví zamestnanci).
9. Nedostatočné skúsenosti s riadením ľudí.
10. Podceňovanie a chyby vo vedení účtovníctva, v daniach a v odvodoch.

1.5 Podpora a pomoc malému a strednému podnikaniu v EÚ

Európska únia schválila na jar r. 2000 **Lisabonský program EÚ**, v ktorom si vytýčila ako strategický cieľ do r. 2010 dosiahnuť, aby sa EÚ stala **najkonkurencieschopnejšou a najdynamickejšou ekonomikou sveta**, ktorá bude dosahovať trvalý hospodársky rast s vyšším počtom kvalitnejších pracovných miest a s vyšším stupňom sociálnej súdržnosti.

Malé a stredné podniky (podniky s menej ako 250 zamestnancami a maximálnym obratom 50 mil. € tvoria 99 % z celkového počtu podnikov EÚ. Sú považované za pilier hospodárstva Únie a vytvárajú tri štvrtiny pracovných miest v súkromnom sektore. Preto v rámci realizácie Lisabonského programu Európska rada na summite EÚ (Feira, r. 2000) prijala **Európsku chartu pre malé podniky**. Bol to prvý návod ako vytvoriť v EÚ, ktorá sa vyvíja smerom k informačnej spoločnosti najlepšie prostredie pre mikropodniky a malé podniky. Zaviazala v nej seba a členské štaty EÚ, ktoré ju schvália podporovať malé podniky, lebo sú najslubnejšie zdroje:

- nových pracovných príležitostí,
- inovácií,
- ekonomickejho rozvoja.

Nasledovali ďalšie iniciatívy EÚ v tejto oblasti:

- **november 2005** – Európska komisia predstavila svoju **novú politiku pre MSP „Najprv myсли v malom (Think small first)“**. Jej cieľom bolo propagovať podnikanie a podnikateľské zručnosti prostredníctvom vzdelávania a tréningu, zlepšiť pre mikropodniky prístup na trh, zjednodušiť legislatívnu a podporiť ich zapojenie sa do 7. rámcového programu pre výskum. Európska rada zároveň podporila aj skrátenie doby potrebnej na rozbeh podnikania v členských štatoch EÚ.
- **december 2008** – Európska rada schválila návrh **Zákona o malých podnikoch (Small Business Act for Europe)**, ktorého ambíciou je zredukovať administratívne prekážky pre podniky o 25 % do roku 2012. Obsahuje týchto 10 hlavných princípov:
  1. Vytvoriť prostredie, v ktorom je podnikanie docenené.
  2. Ubezpečenie sa, že čestní podnikatelia, ktorí zbankrotovali, dostanú druhú šancu.
  3. Prenesenie princípov „Najprv myсли v malom“ do všetkých oblastí legislatívy.
  4. Prispôsobenie verejnej správy pre potreby malých podnikov.
  5. Prispôsobenie nástrojov verejnej správy pre potreby malých podnikov, najmä pri podielaní sa na verejnem obstarávaní a zlepšení využitia štátnej pomoci.
  6. Zjednodušiť malým a stredným podnikom prístup k financovaniu a rozvinúť právne a podnikateľské prostredie podporujúce včasné úhrady, ktoré sú súčasťou obchodných transakcií.
  7. Pomôcť malým a stredným podnikom viac získať z príležitostí, ktoré ponúka jednotný trh.
  8. Propagovať pokrok a inovácie vo všetkých formách.
  9. Podporiť mikropodniky, aby environmentálne výzvy chápali ako podnikateľské príležitosti.
  10. Umožniť malým podnikom, aby profitovali z rastu trhov.

Hoci zákon nemá charakter nariadenia, čo kritizovali európski podnikatelia, obsahuje 4 legislatívne návrhy: zjednodušenie udeľovania výnimiek v štátnej pomoci pre MSP, možnosť znížiť sadzbu DPH pre miestne poskytované služby, urýchliť platby od štátu pre MSP – do 30 dní, zjednotiť v EÚ legislatívnu pre zakladanie s.r.o.

- **január 2009 – Výbor Európskeho parlamentu pre právne záležitosti schválil štatút európskej s. r. o.**

Podpredseda Komisie Günter Verheugen zodpovedný za politiku v oblasti podnikania a priemyslu, uviedol:

„Podnikatelia a podnikanie majú pre naše spoločnosti mimoriadny význam. Malé a stredné podniky už dnes poskytujú a v budúcnosti budú ešte vo väčšej mieri poskytovať odborné vzdelávanie a pracovné príležitosti. Urobiť niečo pre malé a stredné podniky preto znamená urobiť niečo pre súčasné a budúce pracovné miesta v EÚ. Preto je najvyšší čas, aby sa ústredovosť k malým a stredným podnikom stala základom politiky EÚ. Prostredníctvom iniciatívy Small Business Act, ktorá sa riadi zásadou „najprv myslieť v malom“, vyjadruje EÚ a jej členské štáty malým spoločnostiam plnú podporu. Spoločne to dokážeme.“

EÚ aktívne podporuje podniky, najmä malé spoločnosti, poskytovaním bezplatnej pomoci prostredníctvom množstva celoeurópskych sietí a služieb. Z nich uvádzame ako príklady iba dve najznámejšie:

- Enterprise Europe,
- SOLVIT.

Siet **Enterprise Europe** bola vytvorená ako **jednotné kontaktné miesto** na riešenie potrieb podnikateľov v EÚ. Poskytuje informácie a pomoc v širokej škále rôznych oblastí, ktoré zahŕňajú:

- cezhraničné aktivity;
- inovácie a technológie;
- prístup k financovaniu a programom;
- obchodnú spoluprácu.

Táto sieť uľahčuje spoločnostiam pochopiť právne predpisy EÚ, ktoré bezprostredne súvisia s ich podnikaním. Poskytuje spoločnostiam aj informácie prostredníctvom činností zameraných na zvyšovanie informovanosti (obchodné veľtrhy, organizovanie seminárov, prednášok, odborných seminárov, atď.) a rôzne publikácie (príručky, informačné bulletiny, internetové stránky) v miestnych jazykoch.

Podnikatelia majú prístup k sieti cez **600 miestnych kontaktných miest** (v SR cez **Národnú agentúru na podporu malého a stredného podnikania**), ktoré zabezpečujú široké spádové pokrytie vo viac ako 40 krajinách v Európe aj mimo nej. Početný (takmer 4000 osôb) a skúsený pracovný kolektív, špecializovaný na podnikanie, priemysel a výskum, je k dispozícii spoločnostiam, ktoré potrebujú poradiť.

Siet **SOLVIT** pomáha podnikateľom riešiť praktické problémy cezhraničného obchodovania spôsobené nesprávnym uplatňovaním právnych predpisov EÚ orgánmi verejnej správy v týchto oblastiach:

- uvádzanie výrobkov na trh;
- poskytovanie služieb;
- začiatok podnikania ako samostatne zárobkovo činná osoba;
- verejné obstarávanie;
- dane a vrátenie DPH;
- hraničné kontroly.

Zviditeľňuje sa pod heslom „**SOLVIT – efektívne riešenie problémov vnútorného trhu EÚ**“. SOLVIT je prístupný vo všetkých úradných jazykoch EU a dosahuje v lehote do desiatich týždňov pragmatické riešenia pomocou spoločného úsilia partnerov a spolupráce so

zainteresovanými orgánmi štátnej správy. Služby SOLVITu sú bezplatné. **SOLVIT centrum Slovensko** je na Úrade vlády SR (Sekcia vládnej legislatívy).

1.6 Podpora a pomoc malému a strednému podnikaniu v SR

Slovensko schválilo v roku 2002 **Európsku chartu pre malé podniky**, čím sa vláda SR zaviazala

- prijímať opatrenia na zlepšovanie podnikateľského prostredia, v ktorých primerane zohľadní potreby malých podnikov,
- priebežne realizovať opatrenia na zlepšovanie podnikateľského prostredia v SR,
- ročne vyhodnocovať a hlásiť kompetentnému orgánu Európskej komisie dosiahnuté výsledky, ktorý správy sumarizuje a zverejňuje najúspešnejšie postupy (best practices) pre členov EÚ,
- podporovať maximálne využívanie najúspešnejších postupov pre malé podniky v EÚ v slovenských podmienkach.

Podpora a pomoc malému a strednému podnikaniu v SR

Opatrenia vlády SR na zlepšenie podnikateľského prostredia pre malé podniky sa týkajú najmä týchto oblastí:

- dostupnosti vzdelávania a odbornej prípravy na podnikanie,
- lacnejšieho a rýchlejšieho začiatku podnikania,
- lepšej legislatívy a regulácie,
- zlepšenia on-line prístupu k informáciám,
- využívania výhod vyplývajúcich z jednotného trhu,
- zdaňovania a finančných otázok,
- posilnenia technologickej kapacity malých podnikov,
- úspešných modelov elektronického podnikania a podpory špičkových malých podnikov,
- vytvorenia silnejšieho, efektívnejšieho zastúpenia záujmov malých podnikov na úrovni únie a na národnej úrovni.

Zákon č. 561/2007 Z. z. o investičnej pomoci je účinný od 1. januára 2008.

Zákon upravuje podmienky poskytovania investičnej pomoci na rozvoj regiónov a pôsobnosť orgánov verejnej správy pri poskytovaní investičnej pomoci a kontrole jej použitia. Prináša možnosť poskytnúť podnikateľovi investičnú pomoc na podporu počiatočnej investície a tvorbu nových pracovných miest. Investičná pomoc môže mať formu:

- **dotácie** na obstaranie dlhodobého hmotného a nehmotného majetku (poskytuje Ministerstvo hospodárstva SR),
- **úľavy na dani z príjmu** (poskytuje Ministerstvo financií SR prostredníctvom správca dane),
- **príspevku na vytvorené nové pracovné miesta** (poskytuje Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR prostredníctvom Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny),
- **prevodu alebo zámeny nehnuteľného majetku za cenu nižšiu, ako je všeobecná hodnota majetku** (poskytuje vlastník alebo správca nehnuteľnosti vo vecnej pôsobnosti orgánov verejnej správy, Slovenský pozemkový fond, obec, vyšší územný celok alebo organizácia v ich zriaďovateľskej pôsobnosti).

1 Význam a podpora malého a stredného podnikania v ekonomike

Zákon osobitne upravuje konkrétnie podmienky pre poskytnutie investičnej pomoci v priemyselnej výrobe, pre technologické centrá, pre centrá strategických služieb a pre cestovný ruch.

Ministerstvo financií (MF) SR v súlade so **Zákonom č. 231/199 Z.z. o štátnej pomoci** v znení neskorších predpisov koordinuje štátnu pomoc vo vzťahu k poskytovateľom štátnej pomoci v Slovenskej republike a vo vzťahu k Európskej únii. Vymedzuje sa v ňom **štátna pomoc** ako pomoc v akejkoľvek forme, ktorú poskytovateľ poskytuje na podnikanie alebo v súvislosti s ním podnikateľovi priamo alebo nepriamo z prostriedkov štátneho rozpočtu, zo svojho rozpočtu alebo z vlastných zdrojov.

Priame formy štátnej pomoci sú:

- dotácie a subvencie,
- úhrada úrokov alebo časti úrokov z úveru poskytnutého podnikateľovi,
- nenávratné úvery, príp. úhrada časti úveru,
- realizácia štátnej alebo bankovej záruky,
- nenávratná finančná pomoc.

Nepriame formy štátnej pomoci sú:

- prevzatie štátnej alebo bankovej záruky,
- poskytnutie úľavy na penále, pokute, úroku alebo iných sankciách,
- predaj nehnuteľného majetku štátu alebo obce za nižšiu ako trhovú cenu,
- poskytnutie poradenských služieb.

Európska komisia reformovala pravidlá štátnej pomoci v Európskej únii v r. 2008. Nové Všeobecné nariadenie o štátnej pomoci (GBER on State Aid), ktoré nadobudlo účinnosť v júli 2008, významne zjednodušuje, sprehľadňuje a urýchľuje poskytovanie štátnej pomoci aj slovenským podnikateľom a sprístupňuje ďalšie druhy štátnej pomoci nad rámec investičnej pomoci.

Súčasný inštitucionálny systém podpory MSP v SR je pomerne neprehľadný. Zahŕňa ústredné orgány štátnej správy a viaceré inštitúcie špecializované na určité formy podpory MSP, medzi ktorými sú zložité väzby:

- **Ústredné orgány štátnej správy** – najmä Ministerstvo hospodárstva SR (MH SR) a ďalšie ministerstvá, ktoré sa zaoberajú tvorbou politiky v oblasti MSP a získavaním zdrojov,
- **Špecializované agentúry, bankové inštitúcie a fondy**, napr. Slovenská inovačná a energetická agentúra (SIEA), Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania (NARMSP), Slovenská záručná a rozvojová banka (SZRB), Eximbanka SR alebo Fond fondov, s.r.o. – slúžia najmä na realizáciu uvedených politík, hoci ich iniciátormi a zakladateľmi môžu byť orgány štátnej správy, záujmové, profesijné a stavovské organizácie.

Ministerstvo hospodárstva SR (MH SR) je najdôležitejší ústredný orgán na podporu MSP. Pod jeho kompetenciou spadajú priemysel, obchod a cestovný ruch. Pôsobí ako garant a koordinátor mnohých aktivít v tejto oblasti:

1. **Oblast' stratégie a rozvoja malého a stredného podnikania.**
2. **Oblast' tvorby inštitucionálneho prostredia na podporu MSP.** MH SR ako jeden zo zakladateľov koordinuje a metodicky usmerňuje činnosť Národnej agentúry pre rozvoj

malého a stredného podnikania, vrátane rozvoja siete regionálnych poradenských a informačných centier (RPIC) a podnikateľských inovačných centier (BIC) určených pre malých a stredných podnikateľov. MH SR bolo hlavným iniciátorom a zakladateľom Rady vlády pre malé a stredné podnikanie v r. 1999 ktorá fungovala do r. 2001, keď bola po uskutočnení Auditu ústredných orgánov štátnej správy zrušená.

3. Oblast' spolupráce s medzinárodnými inštitúciami. MH SR ako jeden z gestorov za SR zabezpečuje spoluprácu s medzinárodnými organizáciami v oblasti MSP, predovšetkým OECD, SEI, UNIDO a EHK OSN.

4. Oblast' legislatívy a regulačných opatrení na podporu podnikateľského prostredia v SR (významné: zákon o podpore na zriadenie priemyselných parkov s cieľom zvýšiť prílev zahraničných investícií a zákon o investičnej pomoci – vymedzuje podporované odvetvia hospodárstva a podporované regióny SR, formy investičnej pomoci, podmienky, za ktorých môže byť pomoc poskytnutá).

5. Oblast' zabezpečovania finančných zdrojov pre MSP. Finančné prostriedky, ktoré každoročne požaduje rezort hospodárstva na podporu MSP zo štátneho rozpočtu, sú určené na finančné krytie programov štátnej podpory MSP, ktorých je vyhlasovateľom. Programy štátnej podpory realizujú Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania, Slovenská záručná a rozvojová banka a Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu.

6. Oblast' podpory a rozvoja MSP na úrovni regiónov SR. Ide o projekty schvaľované v rámci medzirezortnej komisie so zastúpením MH SR.

Do pôsobnosti MH SR patria viaceré neziskové organizácie a príspevkové organizácie, jednou z činností ktorých je podpora malého a stredného podnikania:

- **Slovenská inovačná a energetická agentúra** – získavanie, spracovanie a umiestňovanie informácií o činnosti fyzických a právnických osôb v energetike, o hospodárení s energiou a racionálnom využívaní zdrojov energie. Zároveň vykonáva funkciu implementačnej agentúry na čerpanie štrukturálnych fondov Európskej únie.
- **Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania (NARMSP)** [7] vznikla v r. 1993 a od r. 1997 pracuje ako záujmové združenie MH SR, Združenia podnikateľov Slovenska a Slovenského živnostenského zväzu. Jej poslaním je podporovať rozvoj a rast malého a stredného podnikania (MSP) v Slovenskej republike, aby sa zvyšovala jeho konkurencieschopnosť v rámci spoločného trhu EU a na trhoch 3. krajín prostredníctvom:
  - stimulácie rastu sektora MSP,
  - jeho internacionálizácie – prieniku na nové trhy,
  - uľahčovaním prístupu MSP ku kapitálovým zdrojom.
 – NARMSP pôsobí v regiónoch cez siet' centier pre podnikateľov, ktorú tvoria:
  - 13 regionálnych poradenských a informačných centier (RPIC),
  - 5 podnikateľských a inovačných centier (BIC),
  - 9 centier prvého kontaktu (CPK),
  - 8 podnikateľských inkubátorov (PI),
  - 2 kancelárie spoločnosti rizikového kapitálu Fond fondov s.r.o.

Cieľom týchto centier je prispievať k podpore malých a stredných podnikov v jednotlivých regiónoch Slovenskej republiky prostredníctvom poskytovania komplexných poradenských, informačných a vzdelávacích služieb. Aktívne sa zapájajú do implementácie programov a projektov zameraných na podporu regionálneho rozvoja a spolupracujú pritom s regionálnymi inštitúciami a zahraničnými partnermi. Klientmi

RPIC, BIC, CPK, PI a spoločnosti zárodkového kapitálu sú nielen malí a strední podnikatelia, ale aj tí, ktorí o začiatí podnikateľskej činnosti ešte len uvažujú.

V rámci NARMSP pôsobí od 1.7.2008 aj **Európska sieť podnikov (Enterprise Europe Network)**. Zameriava sa na:

- pomoc spoločnostiam, ktoré chcú vstúpiť na medzinárodný trh,
  - inovácie, nové produkty a využívanie príležitostí na jednotnom trhu,
  - prístup k projektom a financovaniu EÚ
- **Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu (SARIO)** – podporuje rozvoj slovenskej ekonomiky prostredníctvom prezentácie hospodárskeho prostredia Slovenska, zviditeľňovania krajiny pre zahraničných investorov a pomocou rozvoja investičných projektov.
  - **Slovenská agentúra pre cestovný ruch (SACR)** – okrem propagácie Slovenska aj spolupráca s MSP, ktoré pôsobia v cestovnom ruchu, zabezpečovanie ich účasti na výstavách a veľtrhoch cestovného ruchu. Od 10. 3. 2004 plní zároveň funkciu Sprostredkovateľského orgánu pod Riadiacim orgánom pre implementáciu Priority 2: Rozvoj cestovného ruchu Sektorového operačného programu Priemysel a služby prostredníctvom sekcie štrukturálnych fondov.
  - **Európska vzdelávacia akadémia** – poskytovanie vzdelávania, rekvalifikačných a jazykových kurzov, v oblasti zahraničného obchodu, cestovného ruchu a podnikania.
  - **Ekonom servis** – poradenstvo najmä pri oceňovaní majetku podnikov a organizácií.

Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja (MVVR) – podpora regionálnych rozvojových agentúr (RRA), ktorých činnosť je v niektorých výkonoch podobná činnosti regionálnych poradenských a informačných centier (RPIC). Riadiaci orgán pre **Operačný program Základná infraštruktúra**, ktorý umožňuje čerpať pomoc zo štrukturálnych fondov EÚ.

Ministerstvo financií SR (MF SR) okrem iného rozhoduje o poskytovaní daňových úľav a oslobodení (Podľa ZDP, ZMD a o započítaní colných pohľadávok).

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVR SR) poskytuje nenávratné, v prevažnej miere účelovo viazané mesačné príspevky zamestnávateľom na úhradu miezd a poistných odvodov, ako aj príspevky na samozamestnanie. Vytvorené pracovné miesta sú viazané na ich vyplácanie.

Ministerstvo pôdohospodárstva SR (MP SR) – až 97 % podnikateľských subjektov v tomto rezorte spadá do kategórie MSP. Riadi a usmerňuje poskytovanie podpôr v polnohospodárstve (prostredníctvom Pôdohospodárskej platobnej agentúry), potravinárstve, lesnom hospodárstve a rybnom hospodárstve, ako aj v oblasti rozvoja vidieka. V spolupráci s Intervenčnou agentúrou MP SR od roku 2004 realizuje Národný program podpory domáčich polnohospodárskych výrobkov a potravín. **MP SR spolupracuje so Slovenskou záručnou a rozvojovou bankou** na realizácii špecializovaných záručných programov pre podnikateľov v polnohospodárstve.

Ministerstvo životného prostredia SR (MŽP SR) – rozhoduje o podpore a rozvoji MSP činných v oblasti zlepšovania životného prostredia cez **Environmentálny fond** (dotácie a úvery).

Podnikateľské inkubátory (PI) sú priestory, kde sa sústredia novovytvorené podniky, aby sa zvýšili ich šance prežiť kritické začiatok obdobia podnikania a aby sa podporil ich rast poskytovaním:

- prenájmu priestorov na podnikanie za nižšie nájomné ako je bežné v danej lokalite (zvyčajne na úrovni nákladov),

- spoločnej technickej infraštruktúry: faxu, telefónu, kopírky, prístupu k počítačom a internetu, služieb spoločného sekretariátu a pod.,
- odborných poradenských služieb a vzdelávania.

V PI sa kladie dôraz najmä na lokálny rozvoj a tvorbu pracovných miest. PI nie sú technologicky orientované.

Technologické inkubátory (TI) podporujú inovatívne novovytvorené podniky s dôrazom na transfer technológií. Často sú prepojené s univerzitami, výskumnými inštitúciami a vedecko-technologickými parkami a zamerané na špecifické priemyselné klastre a technológie. Napr. Univerzitný technologický inkubátor Slovenskej technickej univerzity v Bratislave. Podrobnejšie informácie o jeho činnosti a výsledkoch možno nájsť na: www.InQb.sk.

V júni 2008 vzniklo záujmové združenie **Slovenská asociácia podnikateľských a technologických inkubátorov (SAPTI)**. Mala 11 zakladajúcich členov a sídlo v priestoroch najväčšieho podnikateľského inkubátora v SR - Inkubátora Malacky.

Technologický / Podnikateľský inkubátor	Kapacita inkubátora v m ²	Obsadenosť v m ²	Obsadenosť v %	Počet inkubovaných firm	Počet prac. miest vo firmách	Počet prac. miest v riadení a prevádzke inkubátora
Podnikateľský inkubátor a technologické centrum Banská Bystrica	1068,57	906,04	84,79%	18	33	1
Inkubátor Bratislava	197,1	114,08	57,88%	4	10	1
Univerzitný technologický inkubátor STU Bratislava	866	649	75,00%	16	55	3
Podnikateľský inkubátor Gelnica	3742,83	3646,43	97,42%	4	170	1
Podnikateľský inkubátor Handlová *	882,03	801,4	90,86%	13	53	3
Košický vedecko-technický inkubátor Košice	1686	1106	65,60%	14	87	1
Inkubátor Malacky	2447,16	1906,66	77,91%	39	127	5
Martinsko - flámske podnikateľské a inkubátorové centrum Martin	1075,18	1031,38	95,93%	15	91	0
Mestský inkubátor Martin	561,16	518	92,31%	11	27	0
Podnikateľský inkubátor Moldava nad Bodvou *	735	490,15	66,69%	12	20	3
Technologické inkubátorové centrum Prešov	897,5	897,5	100,00%	21	121	5
Technologický inkubátor Prievidza *	1080	954	88,33%	32	150	3
Podnikateľský inkubátor 2. generácie (virtuálny) Rimavská Sobota **	63	0	0,00%	0	0	0
Podnikateľský inkubátor Rožňava	2684	2684	100,00%	14	52	3
Technologický inkubátor INOVATECH Sládkovičovo *	1158,5	987,17	85,21%	18	52	5
Podnikateľský inkubátor Spišská Nová Ves	740	719	97,16%	8	11	1
Technologický inkubátor Žilina *	810	800	98,77%	35	123	2
SPOLU	20 694,03	18 210,81	80,82%	274	1 182	37

* Inkubátor získal finančný príspevok zo štátneho rozpočtu na úhradu časti prevádzkových nákladov .

** Výučbový inkubátor neposkytuje priestory na prenájom.

Obr. 1.12 Prehľad využitia inkubátorov v SR k 31.12.2008 [2, s. 39]

1 Význam a podpora malého a stredného podnikania v ekonomike

K 31. 12. 2008 bolo v 16 podnikateľských a technologických inkubátoroch v SR umiestnených 274 firiem, ktoré vytvorili spolu 1182 pracovných miest. Ďalších 37 pracovných miest bolo vytvorených v riadení a prevádzke inkubátorov. Priemerná obsadenosť v inkubátoroch dosiahla 81 %. Vysoká obsadenosť inkubátorov poukazuje na záujem začínajúcich podnikateľov o ich služby a opodstatnenie investícií do ich vybudovania [2].

Slovenská záručná a rozvojová banka, a.s. (SZRB) bola prvou bankovou inštitúciou vo východnej Európe špecializovanou na podporu MSP. Zriadilo ju MF SR v septembri 1991. SZRB uplatňovala osvedčené mechanizmy a skúsenosti z obdobných rakúskych inštitúcií (súčasná Austria Wirtschaftsservice GmbH). Poskytuje tieto bankové produkty:

- **bankové záruky na úvery** – predovšetkým pre podnikateľov, ktorí nedisponujú vyžadovanými prostriedkami na zabezpečenie úveru alebo sú pre komerčné banky príliš rizikové. Záruka na úvery spočíva v rozložení rizika medzi SZRB, komerčnú banku a podnikateľa (obr.1.13);

Odvetvie	2008	2007
Výroba	832,06	1 083,82
Obchodná činnosť	1 369,68	1 098,67
Služby	520,81	336,95
Cestovný ruch	339,04	481,81
Poľnohospodárstvo	426,04	446,36
Stavebnictvo a činnosti v oblasti nehnuteľností	2 170,08	1 551,72
Iné	666,44	459,10
Spolu	6 324,15	5 458,43

Obr. 1.13 SZRB - odvetvová štruktúra portfólia záruk na úvery (mil. Sk) [2, s. 59]

- **jednorazové nenávratné finančné príspevky** na úhradu časti úrokových nákladov alebo na zníženie časti oprávnených nákladov, t. j. nákladov vynaložených na investičnú časť projektu, ktoré pomáhajú znižovať finančné zaťaženie podnikateľov. Prítom kooperuje s MH SR, MP SR, Ministerstvom dopravy, pošt a telekomunikácií SR, MŽP SR a dotýka sa vybraných projektov jednotlivými ministerstvami;
- **nepriame úvery prostredníctvom vybraných komerčných bank** – poskytovanie dlhodobých zdrojov cez spolupracujúce banky za výhodnejších úrokových podmienok. Podporné úvery významne posilňujú finančné zdroje pre malých a stredných podnikateľov;
- **priame úvery predovšetkým malým a stredným podnikateľom**, ale aj mestám a obciam, bytovým družtvám, poľnohospodárskym a potravinárskym subjektom, atď. – krátkodobé, strednodobé alebo dlhodobé investičné alebo prevádzkové úvery (obr. 1.14).

Odvetvie	2008	2007
Výroba	1 565,27	2 059,02
Obchodná činnosť	660,74	532,16
Služby	684,17	504,22
Cestovný ruch	1 200,53	1 288,33
Poľnohospodárstvo	1 715,26	1 543,98
Stavebnictvo a činnosti v oblasti nehnuteľností	1 519,93	1 154,59
Iné	438,57	215,21
Spolu	7 784,47	7 297,50

Obr. 1.14 SZRB - odvetvová štruktúra portfólia priamych úverov (mil. Sk) [2, s. 59]

Eximbanka SR, a. s. bola zriadená MF SR v r.1997. Štát ručí za jej záväzky vzniknuté pri získavaní finančných prostriedkov na zahraničných finančných trhoch a za ostatné záväzky vzniknuté pri financovaní a poisťovaní vývozných úverov Eximbankou SR. Jej hlavným cieľom je podpora maximálneho objemu vývozu sofistikovanej produkcie najmä do krajín EÚ a OECD pri zabezpečení návratnosti prostriedkov minimalizáciou rizík vznikajúcich z poistných, úverových, záručných a finančných operácií. Pôsobí v dvoch hlavných oblastiach: vo financovaní a poisťovaní vývozných úverov. Zákon o Eximbanke jej umožňuje v obmedzenom rozsahu podporiť tiež dovoz, ale len za účelom nasledovného vývozu tovarov alebo služieb.

Odvetvová štruktúra - banková divízia	tis. SKK	tis.EUR	%
Strojársky priemysel	1 790 420	59 431	22,1%
Drevospracujúci priem.	1 183 588	39 288	14,6%
Elektrotechnický priemysel	1 581 057	52 481	19,5%
Potravinársky priemysel	465 448	15 450	5,7%
Láhký priemysel	737 947	24 495	9,1%
Stavebný priemysel	201 515	6 689	2,5%
Hutnícky priemysel	254 365	8 443	3,1%
Chemický priemysel	897 213	29 782	11,1%
Ostatný	1 004 915	33 357	12,4%
Spolu:	8 116 467	269 417	100,0%

Teritoriálna štruktúra - banková divízia	tis. Sk	tis.EUR	%
EU	6 574 940	218 248	81,0%
Bývalé SNŠ	662 550	21 993	8,2%
EZVO	52 535	1 744	0,6%
Ostatné krajiny OECD	69 390	2 303	0,9%
Bližky a Stredný Východ	94 621	3 141	1,2%
Juhovýchodná Ázia	36	1	0,0%
Ostatné	662 395	21 987	8,2%
SPOLU:	8 116 467	269 417	100,0%

Obr. 1.15 Eximbanka – prehľad odvetvovej a teritoriálnej štruktúry podpory exportu v r. 2007 [2, s. 60]

Systém inštitucionálnej podpory MSP v SR možno zjednodušene zhŕnūť v obr. 1.16, ktorý je uvedený nižšie.

Oblasti podpory malého a stredného podnikania			
Legislatíva	Služby podnikateľom	Finančná podpora	Úverové záruky
NR SR, vláda SR ZMOS, ZPS	NARMSP, Asociácia RPIC, BIC, SOPK	NARMSP, Fondy	SZRB
Regionálne štátne orgány, Samosprávy	RPIC a BIC, CPK	Regionálne banky a fondy	Záručné schémy
Mestá a obce	Poradenské vzdelávacie centrá	Miestne banky a fondy	Záručné schémy

Obr. 1.16 Prehľad inštitucionálnych úrovni a oblastí podpory MSP v SR

Rizikový kapitál (venture capital) predstavuje najmenej rozvinutú oblasť podpory MSP na Slovensku. Rizikového kapitalistu (spoločnosť alebo jednotlivca) charakterizujú tieto znaky:

- finančné prostriedky vkladá investor do vlastného imania spoločnosti nekótovaných na burze. Pri vznikajúcich nových spoločnostiach ide o spoločné založenie podniku s peňažným vkladom do základného imania zo strany spoločnosti rizikového kapítalu;
- investor rizikového kapítalu môže financovať zahájenie činnosti spoločnosti alebo jej rozvoj (expanziu), čím nadobúda dohodnutý podiel na vlastnom imaní spoločnosti za poskytnutie dohodnutého objemu finančného kapítalu;
- je to predovšetkým **partnerstvo podnikateľa a investora**. Investícia vo forme rizikového kapítalu nie je totiž iba jednorazové poskytnutie finančných prostriedkov, ale **niekol'koročný proces spolupráce** podnikateľského subjektu s investorom rizikového kapítalu;
- investor rizikového kapítalu **zvyčajne nadobúda minoritný obchodný podiel na spoločnosti**, zúčastňuje sa na prijímaní zásadných rozhodnutí podniku ale ponecháva bežný chod spoločnosti na nositeľoch podnikateľského zámeru príp. pôvodných vlastníkoch;
- ak je spoločnosť neúspešná, investor stráca vložené prostriedky. Na druhej strane v prípade úspechu podniku môže menšinový podiel predstavovať aj niekoľkonásobné zhodnotenie investície. Investor rizikového kapítalu dosiahne výnosy, príp. zisky iba vtedy, keď ich dosiahne aj jeho partner- podnikateľ.

Spoločnosti poskytujúce rizikový kapitál sa navzájom odlišujú týmito znakmi:

- **vel'kosť a doba trvania investície**,
- **odvetvové zameranie**,
- zameraním sa na investície do spoločností v určitej fáze ich životného cyklu.

V podniku sa rozlišujú tieto hlavné **investičné štádiá**:

Seed (predštartové, počiatočné financovanie) – na dokončenie výskumu, vývoja a overenia počiatočného konceptu, plánu skôr ako podnik dosiahne štartovaciu fázu.

Start-up (štartovacie financovanie) – na vývoj a dopracovanie výroby výrobku alebo služby a na počiatočný marketing, podniky môžu byť vo fáze zakladania (nové podniky) alebo podniky, ktoré sú už založené, ale nepredávajú svoje výrobky alebo neposkytujú svoje služby pravidelne na komerčnom základe.

Other early stage (financovanie počiatocného rozvoja) – podnik dokončil etapu rozvoja výrobku alebo služby a požaduje ďalšie financovanie na začatie komerčnej výroby za účelom dosiahnutia prvých tržieb, podnik zatiaľ nemusí dosahovať zisk.

Development, expansion (rozvojové financovanie) – financovanie poskytované za účelom rastu a rozvoja už produkujúceho podniku bez ohľadu na to, či už dosiahol bod zlomu, alebo nie, investícia smeruje do rozšírenia výrobných kapacít, rozvoja trhového potenciálu, ďalšieho rozvoja produktu alebo služby alebo do rozšírenia pracovného kapitálu.

Spoločnosť Fond fondov, s. r. o. (do apríla 2006 pod obchodným názvom Seed Capital Company, s.r.o.) bola založená NARMSP, aby spravovala **Fond štartovacieho kapitálu**, financovaný z národného programu PHARE. Za obdobie svojej existencie spoločnosť poskytla finančné prostriedky viac ako 140 podnikom v celkovej hodnote 301 mil. Sk a investíciami vytvorila alebo pomohla vytvoriť viac ako 1000 pracovných miest.

V súčasnosti Fond fondov, s. r. o. spravuje tieto fondy rizikového kapitálu vytvorené z verejných zdrojov, zo zdrojov PHARE a čiastočne zo zdrojov štátneho rozpočtu [8]:

- 1. Fond štartovacieho kapitálu** – na podporu malých a stredných podnikov v SR.
- 2. Regionálny fond štartovacieho kapitálu** – na podporu malých a stredných podnikov v Banskobystrickom, Žilinskom, Košickom a Prešovskom kraji.
- 3. Fond INTEG** – na podporu inovatívnych projektov.
- 4. Fond SISME** – na podporu inovatívnych podnikov.
- 5. Fond Seed Capital** – poskytuje zárodkové investície do zakladaných nových inovatívnych malých a stredných podnikov v SR.
- 6. Mikrouverový fond** – poskytovanie úverov podnikateľom z Bratislavského a Trnavského kraja.

Business Angels („anjelskí investori, podnikateľskí anjeli“) sú neformálni investori, skúsení podnikatelia alebo solventní klienti bánk, ktorí sú ochotní vložiť do podnikov s rastovým potenciálom okrem kapitálu aj vlastné podnikateľské vedomosti a skúsenosti s cieľom dosiahnuť nadštandardné zhodnotenie tohto kapitálu. Pre investovanie sa rozhodujú na základe svojich osobných poznatkov o príslušnom odvetví alebo oblasti a vlastného odhadu potenciálu podniku, do ktorého hodlajú investovať. Anjelskí investori cielene investujú do podnikov vo fáze ich zrodu, alebo do začínajúceho podniku, čím preň znásobujú možnosti získania ďalších finančných zdrojov, napr. bankového úveru a pod. Ich prínosom pre manažment podniku sú ich skúsenosti v oblasti operatívneho vedenia podniku, znalosť odvetvia alebo oblasti podnikania a široké kontakty, keďže sami podnikajú alebo v minulosti podnikali. Zvyšujú šance podnikov na prežitie a budúci rast.

Fond fondov, s. r. o. zastrešuje okrem fondov rizikového kapitálu aj systém „podnikateľských anjelov“ **Slovak Business Angels Network (SBAN)**, na podporu investovania zainteresovaných fyzických osôb do malého a stredného podnikania na platforme párovania vhodných podnikateľských dopytov a ponúk investorov. Od r.1995 je v SR činná **Slovenská asociácia rizikového kapitálu** (Slovak Venture Capital and Private Equity Association), ktorá je tiež členom Európskej asociácie venture kapitálu (EVCA).

SZRB, a. s. a Innovationsagentur Viedeň odštartovali v januári 2003 program **Burza pre Business Angels** („i2-Slovakia“) na podporu koordinácie dopytu po finančných zdrojoch pre vhodné inovačné projekty podnikateľov a investorov sprostredkováním ich vzájomného kontaktu. SZRB postupne buduje databázu podnikov, ktoré ponúkajú zaujímavé a inovačné riešenia, avšak kvôli rizikovosti projektu alebo svojej krátkej úverovej história nemajú možnosť získať klasický bankový úver. Podniky a ich projekty SRZB získava

1 Význam a podpora malého a stredného podnikania v ekonomike

prostredníctvom báňk, podnikateľských poradenských centier (BIC, RPIC), NARMSP, vysokých škôl a univerzít technického zamerania, stavovských organizácií a združení podnikateľov a živnostníkov. Obdobne sa buduje databáza vhodných anjelských investorov spomedzi skúsených podnikateľov a solventných klientov báňk.

Otázky na zamyslenie

1. Aké rozhodnutia a za akých podmienok charakterizujú podstatu podnikania?
2. Čím obohacuje teóriu podnikového hospodárstva a riadenia Gutenbergov termín „dispozitívny výrobný faktor“?
3. Aké vlastnosti charakterizujú podnikateľa? Ktoré tri z nich považujete za najdôležitejšie a prečo?
4. Podľa akých kritérií a akých ich hodnôt sa klasifikujú podniky v EÚ na mikropodniky, malé, stredné a veľké podniky? Aký je účel tejto klasifikácie podnikov?
5. Aký prístup ku klasifikácii podnikov bol uplatnený v USA a prečo?
6. Aké ekonomicke, sociálne a politické funkcie plnia malé a stredné podniky v ekonomike štátu (uveďte aspoň 1 – 2 najdôležitejšie)?
7. Porovnajte hlavné výhody a nevýhody malých (a stredných) podnikov na jednej strane a veľkých podnikov na druhej strane.
8. Aké sú hlavné bariéry rozvoja malých podnikov na Slovensku?
9. Aké sú najčastejšie príčiny zániku podnikov počas prvých troch rokov podnikania?
10. Aké prínosy pre malé podniky znamenalo prijatie dokumentu „Európska charta pre malé podniky“ na summite Európskej rady EÚ vo Feire v r. 2000?
11. Aké nové legislatívne možnosti pre malé podniky prinieslo schválenie návrhu „Zákona o malých podnikoch“ Európskou radou v decembri 2008?
12. Na aké opatrenia sa sústredovala podpora a pomoc malému a strednému podnikaniu v hospodárskej politike vlády SR po prijati „Európskej charty pre malé podniky“ v r. 2002?
13. Aké sú rozdiely medzi priamymi a nepriamymi formami štátnej pomoci podnikom v SR?
14. Aké ústredné orgány štátnej správy a špecializované inštitúcie sa zaoberajú rôznymi formami podpory malých a stredných podnikov v SR? Uvedťte aspoň jednu najdôležitejšiu formu podpory pre každú z týchto inštitúcií.
15. Aké úlohy v podpore malých a stredných podnikov majú Slovenská záručná a rozvojová banka, Eximbanka a ostatné banky v SR?
16. Aké sú hlavné ciele a činnosti spoločnosti rizikového kapitálu (venture capital) alebo investičného anjela (business angel)?
17. Čo majú spoločné a čím sa od seba líšia vo svojom pôsobení podnikateľské a technologické inkubátory?

Literatúra

- [1] VEBER, J., SRPOVÁ J. a kol.: Podnikání malé a střední firmy. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2008, ISBN 978-80-247-2409-6.
- [2] Správa o stave malého a stredného podnikania v r. 2008. NARMSP Bratislava 2008 (v tlači).
- [3] Zákon o správe daní a poplatkov a o zmenách v sústave územných finančných orgánov č. 511/1992 Zb. v znení neskorších predpisov.
- [4] JAKUBEC, V. – SOLÍK, J.: Vplyv legislatívneho prostredia na podnikateľskú sféru v SR In: Podnikanie a podnikateľské prostredie v SR : Zborník z vedeckej konferencie. Bratislava : Vydatel'stvo EKONÓM, 2007, s. 111-116. ISBN 978-80-225-2364-6

Internetové stránky

- [5] SHANE, S. – LOCKE, E.A. - COLLINS, J. CH.: Entrepreneurial motivation. In: Human Resource Management Review 13 (2003), s.257 – 279,
<http://wsomfaculty.cwru.edu/shane/pem/PEM1.pdf>
- [6] Ekonomické subjekty podľa vybraných právnych foriem a veľkostnej kategórie podľa počtu zamestnancov k 31.12.2008. Štatistický úrad SR.
<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=15630>
- [7] www.nadsme.sk
- [8] www.fondfondov.sk
- [9] Európska komisia: Vaša Európa – Podniky.
http://ec.europa.eu/youreurope/business/competing-through-innovation/protecting-intellectual-property/index_sk.htm
- [10] <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>
- [11] BUČEK, M.: Klastre a regionálne bariéry podnikania v SR. In: Zborník 2nd Central European Conference in Regional Science – CERS, Košice 2007 (s.111 – 115).
<http://www.cers.tuke.sk/cers2007/PDF/Bucek.pdf>